

***Pamphilius nigrifemoratus* SHINOHARA et TAEGER, 1990 – nowy gatunek rośliniarki w faunie Polski (Hymenoptera, Symphyta: Pamphiliidae)**

Pamphilius nigrifemoratus SHINOHARA et TAEGER, 1990 – a new species of sawfly in the Polish fauna (Hymenoptera, Symphyta: Pamphiliidae)

Jerzy BOROWSKI¹, Marek WANAT²

¹ Katedra Ochrony Lasu, Instytut Nauk Leśnych SGGW, ul. Nowoursynowska 159/34, 02-776 Warszawa; jerzy_borowski@sggw.edu.pl

² Muzeum Przyrodnicze Uniwersytetu Wrocławskiego, ul. Sienkiewicza 21, 50-335 Wrocław; marek.wanat@uwr.edu.pl

ABSTRACT. The paper presents information on the occurrence of *Pamphilius nigrifemoratus* SHINOHARA et TAEGER, 1990 in Poland. A female of this species was collected in the Bieszczady Mts. and this is the first record of this sawfly in Poland.

KEY WORDS: leaf-rolling sawfly, faunistic data, Bieszczady Mts., *Alnus viridis*.

Pośród przedstawicieli 12 rodzin rośliniarek jakie w Polsce występują (SKIBIŃSKA i CHUDZICKA 2004), znajduje się niezbyt liczna w gatunki rodzina niesnujowatych (Pamphiliidae). Autorki wymienionego opracowania podają 38 gatunków skupionych w 5 rodzajach. Niemal wszystkie należące tu gatunki są monofagiczne lub oligofagiczne, ograniczone do konkretnego rodzaju drzewa, krzewu czy rośliny zielnej. Samice niesnujowatych charakteryzują się prymitywnym pokładelkiem i w odróżnieniu od większości rośliniarek nie umieszczają jaj wewnątrz rośliny, lecz na jej powierzchni.

Rodzaj *Pamphilius* LATREILLE, 1802 jest najliczniejszym w gatunki rodzajem i obejmuje ok. 115 gatunków na świecie, z czego w Europie stwierdzono dotąd 30 (LACOURT 2020). Faunę Polski reprezentuje 20 gatunków (SKIBIŃSKA i CHUDZICKA 2004, SHINOHARA 2005). Do rodzaju *Pamphilius* należą gatunki żyjące wyłącznie na roślinach okrytozalążkowych. Cztery z nich związane są z olchami (*Alnus* L.) i są to: *Pamphilius vafer* (LINNAEUS, 1767), najczęściej spotykany, związany z olchą czarną *Alnus glutinosa* (L.), *P. kontunimii* SHINOHARA, 2003 i *P. fumipennis* (CURTIS, 1831), żyjące na olszy szarej *Alnus incana* (L.) oraz *P. nigrifemoratus* SHINOHARA et TAEGER, 1990, prawdopodobnie żyjący na olszy zielonej *Alnus viridis* (CHAIX). Gatunki: *P. vafer*, *P. kontunimii* i *P. nigrifemoratus* należą do grupy morfologicznie zbliżonych gatun-

ków, określanych jako „*P. vafer* complex” i zostały dobrze opracowane pod względem morfologii postaci doskonałych oraz zasięgów występowania (SHINOHARA 2005).

Poniżej przedstawiamy stanowisko, na którym odłowiono najrzadziej spotykanego przedstawiciela rodzaju *Pamphilius* związanego z olchami. Gatunkiem tym jest *P. nigrifemoratus*, który jest nowym gatunkiem w faunie Polski (ryc.).

– Bieszczady, FV23 szlak Wołosate – Tarnica (49.073N, 22.707E), 26 VI 2015, 1♀, 950 m n.p.m., leg. M. WANAT.

Stanowisko, na którym odłowiono samicę *P. nigrifemoratus* znajduje się w lesie bukowym, poniżej wysokości występowania rośliny żywicielskiej jaką prawdopodobnie jest olcha zielona. LACOURT (2020), zapewne kierując się rozmieszczeniem tego gatunku olszy, podaje występowanie *P. nigrifemoratus* na wysokościach pomiędzy 1200 a 1800 m. n.p.m. SHINOHARA (2005) na podstawie analizy etykiet 42 okazów znajdujących się w europejskich kolekcjach podaje występowanie *P. nigrifemoratus* na wysokościach od 1100 do 1700 m. n.p.m.

P. nigrifemoratus do chwili obecnej znany był wyłącznie z rumuńskich i ukraińskich Karpat. Stanowisko w Polsce, zwiększa areal występowania gatunku w kierunku północno-zachodnim.

Ryc. *Pamphilius nigrifemoratus* SHINOHARA et TAEGER, 1990, samica odłowiona w Bieszczadach.

Fig. *Pamphilius nigrifemoratus* SHINOHARA et TAEGER, 1990, the female collected in Bieszczady Mts.

PIŚMIENNICTWO

- LACOURT J. 2020. Hymenoptera of Europe 2. Sawflies of Europe. N.A.P. Editions, Verrières-le-Buisson. 876 ss.
- SHINOHARA A. 2005. Leaf-rolling Sawflies of the *Pamphilius vafer* complex (Hymenoptera, Pamphiliidae). National Science Museum Monographs, 27: 1-116.
- SKIBIŃSKA E., CHUDZICKA E. 2004. Pamphiliidae (ss. 275-276, 278). [W:] W. BOGDANOWICZ, E. CHUDZICKA, I. PILIPIUK, E. SKIBIŃSKA (red.): Fauna Polski. Charakterystyka i wykaz gatunków. T. I. Muzeum i Instytut Zoologii PAN, Warszawa. 509 ss.

Wpłynęło: 29 kwietnia 2024
Zaakceptowano: 2 lipca 2024